

Stanovisko k plánované výstavbě vodního koridoru

Dunaj–Odra–Labe

Myšlenka výstavby vodního koridoru, který by propojil naše země s okolními moři, není nová. V poslední době však viditelně sílí snahy řady subjektů a skupin koridor realizovat, což je patrné jak na tuzemské politické scéně, tak i v rámci Evropské komise (revize TEN-T).

Realizace vodního koridoru bude mít bezpochyby dopad na ekologický stav vodních a mokřadních ekosystémů, kvalitu vody a hydrologické poměry celých povodí. Z tohoto důvodu považujeme za svou povinnost - jakožto odborníci v oblasti ekologie, limnologie a ochrany přírody a životního prostředí - veřejně prezentovat naše stanovisko k zamýšlené výstavbě koridoru, které vychází z již publikovaného stanoviska České limnologické společnosti [1] a stanoviska Komise pro životní prostředí AV ČR [2].

Plány na výstavbu koridoru počítají s tzv. kanálovou a říční variantou. Říční varianta předpokládá, že část koridoru by vedla stávajícími koryty řek Moravy, Odry a Labe. Z hlediska ochrany vodních toků, mokřadů, lužních lesů a aluviálních luk v ČR je tato varianta koridoru kategoricky nepřijatelná, protože ji nelze realizovat, aniž by nedošlo k plošné a rozsáhlé likvidaci těchto ekosystémů a k zásadnímu zhoršení ekologického stavu ekosystémů dotčených nepřímo (k čemuž by došlo i při realizaci tzv. kanálové varianty). Tyto zásahy jsou v přímém konfliktu se statutem ochrany těchto území jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni (NPR, CHKO, Natura 2000, Ramsarské mokřady mezinárodního významu). Navrhovaná transformace vodních toků a přilehlých ekosystémů jde zcela proti duchu, smyslu a cílům Rámcové směrnice o vodách (Směrnice 2000/60ES), která je závaznou direktivou pro všechny členské státy EU s cílem dosažení dobrého ekologického stavu našich vod.

Nově vzniklým vodním koridorem bude zcela jistě docházet k zavlékání a šíření nepůvodních druhů rostlin a živočichů, jež představují velké riziko pro unikátní mokřadní společenstva v CHKO Poodří a CHKO Litovelské Pomoraví. Některé z těchto druhů mohou mít rovněž invazní charakter a vážně narušovat společenstva původní. Propojení Labe s Odrou a Moravou by navíc umožnilo nekontrolovatelné šíření těchto nepůvodních a invazních druhů mezi povodími. Charakter kanálu bude jistě představovat i výraznou nepřekročitelnou migrační překážku pro suchozemské živočichy.

Značná hydrologická rizika projektu spatřujeme v zajištění dostatku vody pro plavbu. Vzhledem k očekávaným důsledkům klimatického scénáře pro naši republiku považujeme prakticky za nemožné zajistit přísun vody do kanálu čerpáním přes hranice jednotlivých povodí, a to včetně Dunaje. Tato praxe by ve svém důsledku vedla k dalšímu odvodnění a vysoušení okolní krajiny.

Plánovaná trasa D–O–L navíc prochází Chráněnou oblastí přirozené akumulace vod (CHOPAV) Kvartér řeky Moravy a výstavba vodní cesty obecně představuje pro podzemní

vody značná rizika: jak pokles hladiny a zásob podzemních vod, tak i jejich kontaminaci. Domníváme se dále, že udržet v kanále přiměřenou kvalitu povrchové vody by bylo velmi obtížné.

Tvrzení, že projekt přispěje ke zlepšení protipovodňové ochrany, považujeme za nepodložené. Retenční prostory kanálu by byly velmi omezené. Naopak přirozené retenční prostory v nivách, které by byly kanálem dotčeny, jako je Poodří nad Ostravou a Litovelské Pomoraví nad Olomoucí, se pohybují v desítkách milionů m³ vody a významným způsobem transformují povodňové průtoky [3]. Není možné argumentovat kanálem jako prostředkem k zajištění ochrany před povodněmi, aniž bychom nekvantifikovali stávající i potenciální (po revitalizacích) retenční prostory v povodích a porovnali je s parametry projektované stavby. Projektový záměr nekoresponduje s Evropskou směrnicí o zvládnání povodňových rizik, která apeluje na zajištění prostoru pro řeky jako přirozeného způsobu tlumení povodní.

Domníváme se, že neustále opakované argumenty o nízkých nákladech a pro přírodu příznivém charakteru lodní dopravy jsou nepodložené. Eventuální ekonomickou výhodnost projektu je rovněž třeba posuzovat v celospolečenském kontextu a nikoli v kontextu zájmových skupin. Kdo bude vlastnit dílo, kdo ho bude provozovat, kdo ponese náklady a kdo ponese jeho případné ztráty? Kdo ponese negativní důsledky? Řádné a objektivní posouzení projektu musí zahrnovat nejen jeho varianty ale i variantu nulovou, případně variantu udržitelného rozvoje říční krajiny bez výstavby kanálu v duchu evropských směrnic.

Signatáři tohoto stanoviska jsou vedeni respektem k naplňování Rámcové směrnice o vodách a snahou o smysluplné využívání naší přírody a krajiny, kterou by rádi předali dalším generacím alespoň v takovém stavu, v jakém ji zdědili po generacích předchozích. Svým podpisem vyjadřujeme přesvědčení, že koridor D–O–L je ekonomicky neobhajtelný a ekologicky nepřijatelný v jakékoliv své variantě. Nicméně právě proto, aby se tento názor ověřil, podporujeme zpracování studie proveditelnosti, která by řádně a objektivně posoudila celý záměr, umožnila komplexní posouzení vlivů na životní prostředí i ekonomické rentability v celé trase, a jednoznačně tak ukončila dlouholeté diskuze o potřebnosti či nepotřebnosti koridoru.

V Brně 23.10. 2014

Doc. RNDr. Martin Rulík, Ph.D. (PřF UP v Olomouci, předseda výboru České limnologické společnosti)

Prof. RNDr. Jaroslav Vrba, CSc. (PřF JU v Českých Budějovicích)

RNDr. David Pithart, CSc. (předseda Koalice pro řeky, sdružující 10 neziskových organizací aktivních v oblasti ekologie vodních toků)

Prof. David Storch, Ph.D. (předseda výboru České společnosti pro ekologii)

Doc. RNDr. Jan Helešic, Ph.D. (ředitel Ústavu botaniky a zoologie PřF MU v Brně)

Doc. RNDr. Adam Petrusek, Ph.D. (vedoucí Katedry ekologie PřF UK v Praze)

- [1] Rulík M. a kolektiv (2014): Vodní koridor Dunaj–Odra–Labe z pohledu limnologů. *Vodní hospodářství* 64, 2: 16–22
- [2] Stanovisko Komise pro životní prostředí AV ČR (26. 2. 2014) dostupné na:
http://www.cas.cz/miranda2/export/sites/avcr/data.avcr.cz/o_avcr/struktura/poradni_organy/files/zivotni_pro_stredi/140227-avcr-kzp-kanal-labe-odra-dunaj-zaporne-stanovisko.pdf?0.7741553377128155
- [3] Pithart D., Dostál T., Langhammer J., Janský B. (eds.)(2012): *Význam retence vody v říčních nivách*. Daphne ČR Institut aplikované ekologie, České Budějovice, 141 pp.